

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Testamentum privilegiarum

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

TESTAMENTI EXECUTOR.

Executor testamenti multiplex.

Is non potest esse Religiosus.

Servus potest.

Et nemo ad hoc munus cogi potest.

Et si electus executor renunciet. Vel sit inhabilis.

1.† **E**Xecutores ultimarum voluntatum alii sunt legitimi, & constituuntur à jure, alii testamentarii & constituuntur ab homine. Item, alii universales totius hereditatis, alii particulares aliquorum legatorum. Et quidem testator nominare potest in executores eos omnes, qui non repelluntur à jure. Religiosi non possunt esse executores testamenti. † Potest tamen testator executorum nominationem alicui Religiosi etiam ex Minoribus committere, qui postea nominare eos poterit cum licentia. Vide Sanchez in sum tom. 2. l. 6. c. 11. numer. 41. p. 5. tom. 3. ref. 127. in fine.

2. Servi possunt esse exequutores Testamenti, quia ea quæ sunt auri ministerii, & facti, quale est hoc munus, possunt per servum adimpleri. Item quia spiritalia, & pietatis opera, quale est hoc, cadunt in servum. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 4. c. 1. dub. 40. num. 13. contra Sylvestrum V. Testam. 2. quæst. 1. dist. 5. p. 7. 1. 7. ref. 42.

3. Nemo tamen cogi potest ad acceptandum officium executoris à testatore relicto. Etiam si sit consanguineus testatoris Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 4. c. 1. dub. 42. num. 4. contra Padillam in l. 1. ff. de legat. 2. num. 28. Et quamdiu expressè vel tacitè eo modo quo explicat Sanchez loco citato non acceptavit; potest illud non acceptare & renuntiare sine peccato, contra Spino in spec. gloss. 28. num. 18. nam aliàs hoc officium, non esset voluntarium, contra communem. p. 4. 4. ref. 162.

4. Nolente autem executore testamentario officium acceptare, executor erit Episcopus. Ancharanus in c. religiosus, de test. in 6 numero 2. Ubi idem docet in casu, quo testator nominaret inhabilem (quales sunt surdus & mutus, ut ait Angelus V. Executor, num. 2. p. 51. 6 ref. 28) aut nominatus obiret. Et sanè

Episcopus est executor legatorum piorum, privativè quoad laicos, & post annum etiam prophanorum, ut dictum est V. Legatum, numer. 12. & 13. non hæres & executor habent annum in foro externo ad solvenda legata. Sed tamen in foro conscientie statim tenentur, ut dictum est ibid. numer. 11. nec valet excusatio, quod differant solutionem ad vendendas interim res defuncti majori pretio: nisi hoc fiat ad modicum tempus, ut rebus melius venditis, copiosiores dentur elemosynæ. p. 4. tract. 4. ref. 169. Et tandem.

Succedit Episcopus. Qui est executor legatorum piorum. Et post annum etiam prophanorum.

TESTAMENTUM Privilegiatum.

Inter Testamenta Privilegiata, numerantur Testamentum ad pias causas, Testamentum tempore pestis, & Testamentum militis.

1. Testamentum ad pias causas censetur, quando hæres est pia causa, aut quando substitutionis via hæreditas devenit ad pias causas. Quod si aliquis alius esset hæres, quamvis ibi plura essent legata pia, non censetur Testamentum ad piam causam. Ita Villalobos in sum. tom. 2. tract. 30. diff. 4. num. 2. p. 7. 1. 6. ref. 1.

2. In quo quidem Testamento ex solùm solemnitates requiruntur, quæ sunt juris naturalis gentium, & Divini. Unde licet de jure Civili Testamentum ad pias causas factum non sit validum, nisi solemnitates, quæ de jure civili ad Testamentorum ordinationem requiruntur, adhibita fuerint, ut tenet Matica de coniect. ult. volunt. l. 6. tit. 3. n. 4. De jure ta-

Testamentum ad pias causas quidem.

Valet sine solemnitatibus civilibus.

In toto orbe.

Modo ad sint
duo testes.

Et factum
sine solemnitate
iuxta
valet quoad
legata pia.

Et factum
ad pias cau-
sas valet e-
tiam quoad
legata prop-
hana.

Licet incap-
tum, & non
finitum.

Relictum al-
terius arbi-
trio.
Nutu condi-
tum.
Sine hæredis
institutione.
Inscriptione
temporis.
Loci.

Aut publi-

disp. 2. c. 20. p. 1. n. 12. exigi à jure Canoni-
co non pro foro conscientiar, sed pro foro
externo: nam in conscientia Testamen-
tum ad pias causas valet, & obligat, dū-
modo constet de mente tutoris, p. 7. t. 6.
ref. 2. Immo Testamentū, absq; solemnitate
juris licet, in eo nō sit causa pia hæ-
res instituta, valet tamen quoad legata
pia in ipso contenta, & ita cum Covarru-
via in c. relatum 11. nu. 3. de test. & Molina
de iust. tr. 2. disp. 13. q. col. 3. tenendum est tā
in consulendo, quam judicando; contra
Barbosam de iur. Eccle. li. 3. c. 27. n. 95. ib.
ref. 3. & cetera Testamentum ad pias cau-
sas, valet etiam quoad legata prophana,
etiam si desit juris solemnitas; quia cum
principale teneat, & sit validum, trahit
ad se accessorium. Et ita docet Barbosa
c. 1. tit. 1. n. 96. & Gratian. in discip. Forens.
to. 4. c. 60. s. m. 23. & seg. Contrarium do-
cuerunt Vasqu. Bonacina, & alii quos ci-
tat, & sequitur Lugo de inst. to. 2. disp. 22.
sect. 9. n. 7. & ibid. ref. 4.

3. Si moriturus cœpit facere Testamē-
tum, vel codicillum, & morte præventus
non absolvit, licet secundum alia sit irri-
tum, leg. si is qui. ff. qui test. fac. poss. valet ta-
men quoad relicta pia, quæ in sua illa
imperfecta dispositione jam expresserat.
Quamvis enim voluntatem suam mutare
potuerit testator, cum tamen re ipsa
nullam mutationem significarit, naturali
pariter, ac Canonico jure firma manere
debet, sicut docet Bar. l. in Testamento. ff.
de fidei comm. Et hanc sententiam com-
munem dicit Dicastillus de iust. lib. 2. tr.
29. disp. 1. dub. 10. n. 124. p. 7. t. 6. ref. 19.

4. Valet item Testamentum ad pias
causas, relictum alterius arbitrio; Bartol.
in l. 1. n. 64. C. de sac. Eccles. & est com-
munis opinio, p. 7. t. 6. ref. 20. Nutu con-
ditum; Glossa in c. cum tibi, de testa. & ex
communi Covar. ibid. nu. 4. & 5. ib. ref. 21.
Vel sine institutione hæredis: Thomas
Maulius tract. de ult. volunt. lib. 1. tit. 12. n.
8. s. m. 14. ibid. ref. 22. Nec est necessaria
inscriptio temporis, puta anni, mensis, &
diei. Tuschus tom. 8. conclus. 116. num. 19.
Vel loci: Maulius citatus num. 9. ibid. ref.
23. & 24.

5. Non item necessaria ejus publica-

tionem, modo constet, quod manu testatoris
scriptum aut subscriptum fuerit: Tu-
schus tom. 8. conclus. 116. n. 8. Secundum, nec
quod fiat uno contextu: Vasquius de suc-
cess. §. 12. n. 1. Tertio ad hæredis institu-
tionem in eo non requiruntur perfectæ
probationes, sed ea colligi potest ex con-
jecturis. Menochius lib. 4. præsumpt. 15. n.
13. Quarto sufficit quod sit ligatis notis,
& abbreviationibus scriptum, modo ali-
quo pacto intelligi possint. Maurica de
coniect. lib. 9. tit. 3. num. 3. ibid. ref. 24. &
Notandum.

6. Testamentum non solemne ad
pias causas, revocat prius solemne et-
iam ad pias causas, Molina tom. 1. tractat.
2. disp. 153. in principio. Et est communis;
quamvis Fachineus lib. 4. contr. iur. cap.
6. negativæ sententiæ ad hæreat, p. 7. t. 6.
ref. 26. An verò censeatur habere clausu-
lam derogatoriam subsequentiū tes-
tamentorum, & sit æquandum hoc in
parte testamento condito inter libe-
ros, dissentire inter se Doctores, refert
Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disput. 152.
quidam enim, quos refert Greg. Lopez,
& Covarruvias, affirmant. Alii, quos
idem Covarruvias enumerat, negant.
ib. ref. 27. Statuta autem laicorum non
includunt testamentum ad pias causas.
Thomas Maulius tr. de ult. volunt. l. 1. tit.
12. n. 7. & est communis, ibid. ref. 8. Nota
cum Hunnio in Encycloped. iur. p. 4. tit. 3.
cap. 3. nu. 1. 10. 8. & Tuschus conclus. 116. n. 57.
quod quibus casibus valet testamentum
militis, iisdem quoque valet testamen-
tum ad pias causas, ibid. ref. 28. §. Notand.
Idem quibus casibus Testamentum
Patris inter liberos, iisdem quoque va-
let Testamentum ad pias causas factum.
Idem Hunnius citatus num. 3. Licet con-
trarium teneat Conradus Rittershusius
in differ. iuris civ. & canon. lib. 4. c. 2. ibid.
ref. 33.

7. De iis, qui testamenta ad pias cau-
sas condere possint, hæc tenenda est
regula: omnes ad pias causas testamenta
condere posse, qui habiles, hoc est,
sales sunt, qui alias testari jure commu-
ni non prohibentur. Qui verò jure
communi testari prohibentur, hi etiam
ad pias

ratione,
Non quoad
fiat uno con-
textu.

Et institutio
hæredis potest
ex coniectu-
ris.

Non solemne
revocat prius
solemne.
An censeatur
continere
clausulam
derogato-
riam.

Non includi-
tur in statu-
tis laicorum.
Simile Te-
stamento
militis.

Et Patris in-
ter liberos.

Quinam possint
condere
testamentum
ad pias cau-
sas.

Filius fami- ad pias causas testari nequeunt. Glossa
lias consen- in leg. 1. C. de sacros. Eccles. part. 7. tract. 6.
ziento patre. resol. 6. Primò itaque Filius familias, licet
 sine patris consensu testari ad piam
 causam non possit, etiam si de bonis ad-
 ventitiis velit testari, tamen consentien-
 te patre, testari non prohibetur ad pias
 causas: Cyn. Bald. Angel. Salic. Rom. &
 Alexander in l. Senium C. qui test. fac. Et
 est communis opinio. Notandum tamen
 quod si filius familias in huiusmodi tes-
 tamento conditi ad pias causas faciat
 aliqua legata aliis personis, talia legata
 nihil valent, non tamen accrescunt piae
 causae, sed veniunt ad venientes ab inte-
 stato. Bald. in l. Senium, in fin. Cod. qui tes-
 tam. fac. ibid. resol. 6. Secundò, impu-
 beres non possunt ad pias causas testari:
 favor enim piae causae non supplet defe-
 ctum voluntatis, & intellectus. Et quam-
 vis tutor multa facere possit nomine pu-
 pilli non tamen potest testari, l. illa in sti-
 turio, & aliis. Posset tamen impubes tes-
 tati ad pias causas permissu Principis.
 Ita Malderus de just. tract. 1. c. 11. dub. 2.
 Bonacina disp. 3. quest. ult. punct. 2. num. 20.
 contrarium tenuit. ibid. resol. 7. Tertidò,
Damnatus ad mortem potest. Nisi eius bo-
na publicen- tur. An de porten-
tur? Damnatu ad mortem licet de iure non
 possit testari ad pias causas, tamen con-
 suetudo est in contrarium, ut testari
 possit, quando eius bona non confiscan-
 tur. Ma. Nerus citatus, p. 71. 3. res. 120. &
 p. 71. 6. resol. 7. Quintò, de Deportato du-
 bium est: Negant enim Joan. Scharidus
 ad rubr. C. qui testa. fac. poss. num. 21. &
 Vasquius de success. progress. §. 1. nu. 153. &
 seq. Affirmant Grassus tract. de success. §.
An Prodi- Testamentum, quest. 17. n. 9. & Thomas
gus? Maulius tract. de ult. volun. lib. 1. tit. 12. n.
 7. p. 7. tract. 6. resol. 8. Sextò, Idem de Pro-
 digio: Negant Hannius, Grassus, Julius
 Clarus, & Tulsehus tom. 8. concl. 104. n.
 11. qui testatur de communi. Contra-
 rium docet Lessius lib. 2. c. 19. dub. 7. nu.
 83. & Dicastillus de just. lib. 2. tract. 19.
An sura- disp. 1. dub. 1. num. 56. ibid. res. 9. Septi-
mus? mò, Ut rari dispositiones factas ad pias
 causas sine testamento, aut eodiscillo, aut
 donatione causa mortis, communiter
 affirmant Doctores in validas esse, si cau-
 satio non processit, si tamen usufructus, no-

potens cautionem praestare, cum signis
 contritionis decessit; tunc aequitas, &
 benignitas postulat, ut solutis prius usu-
 ris, de quibus constitit esse debitas,
 haeredes cogantur implere dispositiones
 ad pias causas. Ita Molina de just. tom. 1.
 disp. 137. & aliis. Non igitur audiendus
 Vasquius opuse. de testam. c. 9. §. 1. dub. 8. n.
 31. cui hoc impertinens videtur ibid. res.
 10. Octavò, Servi, & mancipia nullo mo-
 do testari possunt; valet tamen ad pias
 causas factum testamentum servi, si ve-
 re liber erat, quando illud fecit. ibid. res.
 11. & infra. V. Testari num. 10. Nondò,
An Servus?
 Furiosus ad pias causas testari non po-
 test. Et quamvis tempore conditi testa-
 menti lucida intervalla habuerit, tamen
 ante eius perfectionem, & abso-
 lutionem furor supervenerit, illud testa-
 mentum non valet. Grassus tract. de suc-
 cess. §. Testam. q. 16. num. 4. Difficultas est
 quando constat habuisse lucida inter-
 valla: & non constat an actus executus
 fuerit tempore sanae vel insanae mentis,
 Henriquez lib. 11. de matr. cap. 4. num. 3.
 dicit presumi factum tempore sanae me-
 tis. At Sanchez cum aliis tempore furo-
 ris. Ne deferas videre Lugo de just. tom. 2.
 disp. 24. sect. 4. num. 63. ibid. res. 12. Deci-
 mò, mutus, & surdus, secundum Hun-
 num in Encyclop. jur. p. 4. tit. 3. c. 1. num.
 16. & alios, testari non possunt ad pias
 causas: contrarium docent Dicastillus
 lib. 2. tit. 19. disp. 1. dub. 12. n. 134. Molina, &
 Lugo ibid. res. 13.
 8. Cum in Testamento ad pias causas
 confecto juris gentium solemnitates ob-
 serventur, ac solae solemnitates juris ci-
 vilis in eo remittantur; idcirco ad testa-
 mentum ad pias causas requiritur, ut ad
 minimum duo testes adhibeantur, qui
 tamen adhibentur non ad solemnita-
 tem, sed ad probationem, ut observat
 Corneus conf. 215. lib. 3. & alii. Unde te-
 quitur non esse necessarios duos testes,
 ut tale testamentum sit validum in foro
 conscientiae, ut docet Fagundes de insti-
 lib. 3. cap. 6. n. 2. Neque requiri de Jure
 Canonico, cum jus Canonicum non re-
 quirat eos, ut dispositio sit valida in foro
 conscientiae: sed ut possit probari in foro

An Servus?
An Furiosus?
*Testes in Te-
stamento ad
pias causas
duo sufficiunt.*

externo, quantum satis, ut Iudex pro ea sententiam ferat, ut colligitur ex ca. *Relatum* 1. de *testam.* Unde inferas, Primò, quòd Testamentum ad pias causas manu propria testatoris scriptum, valet etiam sine testibus, dummodo liquidò constet, quòd scriptura sit facta manu defuncti. Joannes de Imola in l. *si quis cum testamentum*, n. 5. & ff. de *testam.* & alii Dissentit Clarus, §. *Testam.* q. 7. n. 2. Secundò, Testamentum ad pias causas factum, manu testatoris, solum subscrip- tum, etiam sine testibus vim testamen- ti obinet. Tirac. de *pia causa privil.* 4. Tertio, si is, qui alias erat successurus confiteretur, defunctum scripsisse, vel sub- scripsisse testamentum ad pias causas, sed tamen non adhibuisse testes, & propter- cèa vult testamentum allegare nullum, non est audiendus, quia satis est propria ipsius confessio, Corn. in *consil.* 307. num. 7. in 3. volum. Quarto si is, qui alias erat successurus, sciens hujusmodi testamen- tum ad pias causas esse factum, sed quia nec scriptura, nec testes de eo reperiun- tur hoc non confiteretur, & sic relictis ad pias causas non satisfacit, is in con- scientia sua peccat. Corn. *conf.* 215. in 2. vol. & *consil.* 307. num. 7. in 3. vol. Et hæc omnia docet etiam Thomas Maulius *tract. de ult. volunt. lib. 1. tit. 2. num. 8. p. 7. tract. 6. ref. 17.*

Quamvis non sint idonei.

9. Qui duo testes in testamentis ad pias causas sufficiunt, quamvis non sint idonei, id est, non omnino integri, & omnino exceptione majores. Castus *consil.* 328. n. 2. lib. 1. Hi enim præsumunt legitimi, donec còtrarium probetur. Covarr. in c. *Relatum* ei. 1. n. 8. & 9. Hunnius tamè in *Encyclop. jur. p. 4. tit. 3. c. 2. n. 25.* cum aliis, tres testes requirit, quando duo non sunt idonei. p. 7. r. 6. ref. 15 & pos- sunt esse duæ mulieres: Fagundez de *just.* lib. 6. c. 3. n. 21. ib. ref. 16. Nec opus est, ut sint rogati. Fagundez *citatus* nu. 23. Nec eorum subscriptio requiritur. Hunnius in *Encyclop. jur. p. 4. tit. 3. cap. 2. n. 5.* Nec ut testator suam schedulam ipsi legerit, in qua dicebat se disponere de rebus suis Dynus in l. *Lucius* ff. de *testamen. milit.* & est communis. *ibid.* ref. 17.

Et dua mu- lieres. Nec requiri- tur ut sint rogati.

ro. Relicta porro ad pias causas dici possunt quæcumque aliquis reliquit pro anima sua, vel alia opera pia. Unde reli- ctum ad piam causam dicitur. Primò, si quid Ecclesiæ, vel Monasterio relin- quatur, vel uni cuiquam Monacho, si fiat intuitu pietatis, non contemplatione sanguinitatis, aut amicitia. Bald. in l. *Hospitali*, 1. vers. *circa personam*, Cod. de *sacrof. Ec- cles.* Secundò, Hospitali, si institutum sit autoritate Episcopi, sive non. Bald. *conf.* 4. lib. 3. Tertio, relictum fraterni- tatis. Panorm. *conf.* 31. vers. *venio ad secundum*, lib. 1. Quarto, Pauperibus etiam si sit consanguineus, vel amicus; modò sit pauper. Relictum enim con- sanguineo, vel amico diviti, etiam si ad- deretur hoc pro anima sua ipsi relictum, non reputabitur tale, sed potius præ- sumetur factum contemplatione consan- guinitatis, amicitia, vel alterius non pie causæ. Gloss. Bart. Bald. & Castrensi. in l. *Viduis*, vel *illud*, Cod. de *sacrof. Eccles.* Quintò, Reli- cta viduis, & aliis miserabilibus perso- nis: *Specul. in tit. de instrumen edit. §. nunc* verò aliqua, vers. *Et scias quod.* Sextò re- lictum pupillis: lib. 1. Cod. *quando Imperator inter pupil. & vid. vel orphanis*, si ta- men pupillus, & orphanus sint paupe- res. Gloss. in *cap. omnis aetas*. Septimò, re- lictum pro anima: Bart. & Bald. in lib. 1. Cod. de *sacrof. Eccles.* Octavò, præ redem- ptione captivorum. Bart. *citatus*. Nondò, relictum causa alimentorum modo re- linquatur pauperibus, aut iis, qui famem patiuntur: Nam si favore amicitia divi- ti relinquitur, & qui non eget alimen- tis, non dicitur legatum pium. Bart. in l. *alio* ff. de *alimen. & cibar. legat.* Saliect. tamen, Alexand. Dec. & Alciat. in *leg. 1. in 3. limitat. C. de fideicommiss. volunt* sive pauperi, sive diviti sit relictum, semper habere pietatem annexam: quia semper respicit sustentationem vitæ, etiam si fiat diviti, potest enim effici pauper. Dives autem hic est intelligendus, qui satis dives est pro ratione suæ conditio- nis, sive status, & generis. Unde si quis satis bonorum habeat, ut possit vivere non tamen secundum conditionem, & qualitatem suæ personæ, is pro paupere est

Relicta ad pias causas, quæ Ecclesia, vel Monasterio,

Hospitali; Fraternalitati.

Pauperibus.

Viduis, vel aliis misera- bilibus. Pupillis. Orphanis.

Pro anima. Pro redem- ptione capti- vorum. Pro alimen- tis.

est habendus, & quod illi ea consideratione, & causa relinquatur, censetur relictum ad pias causas. Bartol. in l. i. in 2. quaest. C. de sacros. Eccles. Item si haberet filias nobiles, & non posset congruè secundum suam dignitatem matrimonio collocare; Surd. in tr. de aliment. titul. 8. privileg. num. 10. Decimò, pia causa est dos, & id quod relinquatur pro maritandis virginibus, & æquiparatur alimentis, l. cum is, §. si mulier, ibi pietatis causa, & ibi notant Baldus, Angel. & Fiori. ff. de condit. ind. quod tamen intellige cum limitationibus, quæ dictæ sunt supra in relictio pro alimentis. Undecimò, Relictum causa studii, an sit pium controvertitur. Affirmant Alexand. in Stichus liber esto. ff. de leg. 3. & in l. si cui annuum, ff. de ann. leg. Panormitan. cons. 36. quædam Dominica. col. 3. & 4. lib. 2. Baldus verò in leg. 1. ff. de legat. 2. negat nisi sit pro studio Sacræ Theologiæ. Et Raph. Cuman. cons. 28 de fundo dato in præmium emancipat. dicit causam studii non propriè esse piã, & donationem factam ex ea causa indigere insinuatione, si excedat quingentos aureos, æquè ac alias donationes non pias. Duodecimò, Relictum libertatis, censetur relictum ad pias causas. l. in testamen. ff. de fideicommiss. libert. lib. 1. §. ult. & ibi Bald. & alii. Decimotertio, quidquid relinquatur ad utilitatem publicam, id pium dicitur. Castrensi. consil. 194. viso puncto. versic. pro hoc etiam lib. 3. per l. r. §. ultim. Codic. de caduc. tollend. & l. ad instructionem, Cod. de sacros. Eccles. Tale est relictum ad constructionem, sive refectionem pontium, & viarum; & pro patriæ fortificatione, velut pro custodia Civitatis, & locorum constructione, sive refectione murorum, fossarum, & cæterorum hujus generis. Ita Speculator in titul. de instrum. edit. §. nunc verò aliquas. versic. & scias quod inter. Decimoquarto, relictum ad constructionem monumenti, censetur pium, Bald. & Angel. in l. hereditas §. si defuncto. ff. de pet. heredit. Tandem dicitur ad piam causam relictum id, quod meretrici est relictum, ut ad frugem melioris vitæ redeat. Bald. in l. Imperialis in

princip. eolum. Cod. de nuptiis, p. 7. tra. 6. resol. 29. & 30.

11. Quod ad executionem testamenti ad pias causas, & legatorum piorum, licet multi putaverint Ecclesiasticum judicem esse competentem, sive agatur de publicando Testamento Clerici, sive laici, sive de pia causa, sive non pia, quia semper pium est voluntates testantium adjuvare, ut de communi Felin. in c. fin. de testam. n. 3. & ibi Imol. & Buttr. de fid. instrum. tamen veritas est, & receptius, quod tantummodo in causis Ecclesiasticis, & spiritualibus, vel pietatem redolentibus, vel si agatur de ultima voluntate Clerici, insinuatio, publicatio, recognitio Testamenti, seu Codicilli debet, vel possunt fieri coram Judice Ecclesiastico; cum enim ille sit competens Judex executionis ipsius, sicut & laicus, ita erit etiam publicationis, licet secus sit, ubi causa non est pia, quamvis quoque Clericus esset institutus: ita distinguendum videtur putare, Andr. Barb. in can. si heredes, n. 19. & hæc omnia docet Ciarrinius in controversia Forensi. t. c. 21. n. 10. & leg. 7. t. 6. res. 31. Præterea quilibet de populo potest agere, ut Testamentum ad pias causas, & legata pia executioni mandentur: ita Trullench in Decal. t. 1. lib. 7. c. 18. dub. 4. n. 4. ibid. res. 52.

12. Si hæredi satis constet de voluntate testatoris, quod reliquerit aliquid ad piam causam, licet voce solum, & ita ut in foro externo probati non possit, in conscientia foro obligabitur ita præstare, cum in conscientia foro de eo, quod constat, non necessaria sit alia probatio: ut docet Fagundes de just. lib. 6. cap. 3. n. 2. & alii. Unde colligitur eum, qui aliquid occultè accepit à testatore, ut id post mortem ipsius expenderet ad pias causas, vel ut sibi, tamquam pauper, retineret, posse id retinere, etiam nullus sit testis, aut scriptura (teneretur tamen id expendere modo sibi præscripto: J nisi fortè esset periculum, ut ab aliis haberetur tamquam fur, vel in foro externo cogendus esset tantumdem solvere de suo. Hinc etiam Layman l. 3. tra. 5. cap. 2. Et quid si num. 5. docet quid agendum, & Parochus post

Executio testamenti ad causas pias pertinet ad Indicem Ecclesiasticum.

Relicta ad pias causas solvenda ab hæreditibus in conscientia.

Et quid si post

Pro Dote.

An causa studii?

Pro libertate.

Pro publica utilitate.

continent
legata pia
proferatur
à Parocho?

post mortem Parochiani sui producat
Schedulam, continentem legata quæ-
dam ad pias causas, quam hominem il-
lum, antequam decederet, scripsisse, vel
dictasse asseverarit; debet ne pro ultima
legitima voluntate haberi? Respondet;
Si manus testatoris agnoscitur, vel duo-
bus testibus probari potest, pia ejus vo-
luntas executioni mandanda est. Si vero
ipse Parochus legata annotavit, non
creditur ipsi sine alio teste: sufficerent
duo testes vel mares, vel fœminæ; vel
usus cum Parocho, licet legatum sit pro
Ecclesia sua; nam Rector, aliisve bene-
ficiatus, aut Religiosus non prohibetur
esse testis in causa Ecclesiæ suæ. Quod si
Testator in Testamento, vel coram te-
stibus voluntatem suam declaravit,
quod velit quædam ad pias causas ero-
gari, sicut verbi gratia confessatio suo
mandaverat: hoc casu Confessarius au-
diri debet & secundum ejus revelatio-
nem executio fieri; modo talia indicia
asserat, ut spectatis circumstantiis veri-
simile esse possit defunctum ea ipsi man-
dasse. Ita Layman citatus *part. 7. tract. 6.*
resol. 18.

Testes in te-
stamento
tempore pestis
vel quinque,
vel duo suf-
ficiunt.

13. Secundum Testamentum Privile-
giatum, est Testamentum confectum
tempore pestis: In quo septem testes re-
quiri ex Molina, & Vasquez affirmat
Lugo *de just. tomo 2. disp. 24. sect. 1. num. 7*
& alii. Sed dicendum est sufficere quin-
que. Ita Emanuel Sà V. *Testamentum n.*
12. & alii. Immo plus addo, & assero in
testamento tempore pestis sufficere so-
lemnitates juris gentium, & idem coram
duobus, vel tribus conditum valere. Vt
tenet Joannes Molanus *de piis testam. c.*
83. cum quamplurimis aliis, qui etiam
asserit testamentum tempore pestis co-
ram duabus mulieribus valere, quando
videlicet viri non reperiantur: Alii ta-
men absolute tenent fœminas posse esse
testes tempore pestis, quia nunc jus gen-
tium solum observatur. Crotus *in rr. de*
testam par. 1. num. 21. Sicut non desunt,
qui id negent cum Gamma *deciso. 44.*
Confessarii itaque peste infectis deser-
vientes, ad tollendas lites, si copia te-
stium adest, sequantur. Primam senten-

Quamvis
fœmina.
Vel unus cum
Parocho.

tiam, ut scilicet septem testes adhibeantur.
Si vero testes sufficientes non adsint, se-
cundam omnino ad praxim deducant, &
quinque, vel tribus, vel duobus testibus,
etiam fœminis sint contenti. Immo nõ-
dum insigne dictum Joannis Molani *de*
piis testam. cap. 83. asserentis, tempore pe-
stis testamentum exceptum à Parocho
præsente unico tantum, qui haberi po-
tuit testis vim habere testamenti, si vi-
delicet uterque ut testis apud Judicis
officium deponat, hanc fuisse agrotan-
tis ultimam voluntatem, & nuncupati-
vum testamentum, quod alter, quia la-
bilis est memoria, scripto excepit; atque
in tali casu ex mandato Judicis ab alio
Notario de hac re publicum conficiatur
instrumentum. *part. 7. tract. 6. resolut. 34*
et 41.

14. Notarius, qui Testamentum tem-
pore pestis conscribit in numerum duo-
rum, vel trium testium computatus, &
annumerari potest. Mollerius *in com-
ment. ad const. Saxon. p. 3. const. 4. numer. 9*
et 10. & valet, licet sit receptum à Nota-
rio Forensi, vel non matriculato. Rolan-
dus à Valle *conf. 81. num. 21. col. 2.* Adver-
tunt tamen aliqui, testamentum infir-
mum reddi, etiam tempore pestis si No-
tarius hæredis instituti consanguineus,
vel affinis esset. Menochius *conf. 313 nu.*
40. seq. ibid. res. 36.

15. Testes item in testamento pestis, Nec est ne-
non est necesse ut sint rogati: ita docet esse ut sint
novissime Joannes VVrmerus *in contr. rogati.*
jur. lib. 2. tit. 10. contr. 5. num. 4. Contra-
rium tamen tenuit Ripa *tract. de peste, c. 2*
de privil. ult. volun. causa pestis, q. 5. n. 42. Vel ut videat
p. 7. t. 6. res. 37. & quamvis Ciarlinius *con-*
trov. Forens. cap. 109. num. 36. Testes ad-
hibitos in Testamento tempore pestis
teneri videre testatorem, nec sufficere
audire, tamen Marchinus *in tract. de pe-*
ste, par. 8. cap. 2. numero 18. docet in judi-
cando non esse recedendum à sententia
asserente sufficere, si testes audiant vo-
cem testatoris, modo illius vocem no-
tam habeant, nisi cum non obscura frau-
dis indicia ex Testamini depositione ap-
parent. *ibid. res. 38.*

16. Quod dictum est de testamentis *Et idem di-*
con-

endum de confectis tempore pestis, procedit quo-
codicillis, & ad Codicilla, & donationes causa mor-
donationibus tis, cum in utroque casu eadem militet
causa mortis. ratio. Marchinus *de peste*, p. 8. c. 1. n. 25. ubi
etiam numer. 15. rectè observat mini-
strantes peste infectis gaudere in testa-
mentis condendis eorum privilegiis p. 7.
r. 6. ref. 40.

Quæ omnia 17. Testamentum tempore pestis cor-
irrita non ram duobus, vel tribus testibus factum,
sunt, quam- non est irritum, si is qui peste decumbit
vis ager con- reconvalefcit, & periculum evadit. Ripa
valescat. in tr. de peste c. 2. de priv. ult. volun. caus.
Milites nostri pest. q. 4. n. 28 & 34. 35. ibi. ref. 39.

temporis sunt 18. Tertium Testamentum Privilegiatum est Testamentum militis. Et licet Cynus, & Salicetus in l. 1. C. de jur. & fact. ignorant. cum aliis existimaverint, milites nostri temporis non gaudere Privilegio antiquis militibus à jure concessio; Contrarium tamen omninò sustinendum est, ut docuit Anton. Merenda lib. 6. controuv. jur. c. 8. n. 7. & seq. pag. 413. & quamplures alii. Cum enim hodie in bel-
lis licitis, non minori quam olim, diligentia, assiduitate, vigilantia, ac labore opus sit, & eisdem periculis milites nostros sint expositi; & dimicent non solum pro Patria vindicanda, pro laribus, sepulchrisque avitis, (ut Romani consuevere) sed etiam pro sanctissima Religione sanguinem, animamque profundant, cumque in his eadem adsit simplicitas, & ignorantia juris sive nimia imperitia. Merito quoque eodem favore militari digni judicandi sunt. l. unic. ff. de honor. poss. ex Testam. mili. p. 7. r. 6. ref. 42.

Requisita ad 19. Ut autem miles possit jure militari testari, ut actu sit miles in numerum militum relatus, & in castris, sive expeditione versetur. Bocerius tr. de Bello l. 1. c. 26. n. 8. Nota tamen, quod Hunnius in Encycloped. jur. p. 4. tit. 5. c. 1. n. 7. limitat hanc regulam. Primò, quando miles testamentum extra castra sine solemnitatibus confectum secum in castra sumit, ibidemque aliquid ei addendo, vel detrahendo illud renovavit, testamentum jure militari valebit. Secundò ut miles in castris sive vulneratus, & ad domum

Et limitatio- nes quadam.
Summa Diana.

delatus coram duobus testibus jure militari testari possit. Tertio, ut quando miles adhuc armis vacat, & paratus est pro viribus ad defensionem Reipublice, etsi actu in castris non sit, animum tamè habeat mox eum revertendi, valeat testamentum ejus etiam extra castra factum. Quarto, ut quando concessione ducis extra castra aliquo in loco propinquo milites commorantur, forte valetudinis curandæ causa, habeant tamen animum revertendi ad defendendam Rempubl. tunc ex Privilegio militari possint, & hæc ferè omnia habet etiam Bocerius citatus p. 7. r. 6. ref. 43.

20. Milites limitanei, qui nimirum in hostium finitimis locis ad repentinas incursionem intenti sunt: & stationarii, qui ad tuendam provinciam quietem aluntur, privilegiis militum gaudent, ita ut jure militari, omnis juris solemnitatibus testari possint. Bocerius tr. de Bello lib. 1. c. 28. num. 11 & 12 p. 7. r. 6. ref. 44. Item miles surdus, & mutus ante causariam missionem, quatenus scilicet in numeris maneat, sive in castris degat. ibid. ref. 48. Miles enim nutu hæredem facere potest, & testamentum condere. per tex. l. in testari nutu. fraudem 15. §. 1. miles nuda voluntate, ff. de testam. milit. & tradit Hunnius in Encycloped. jur. part. tit. 5. c. 2. n. 2. ibid. ref. 49. & miles filius familias, ibid. ref. 60.

21. Miles autem captus ab hostibus ne quidem jure militari testamentum facere potest, l. facere 10. de testam. milit. Limita tamen, nisi captus ab hostibus reversus fuerit, nam tunc beneficio postliminii jure militari testari poterit. Reufnerus tract. de testam. p. 5. c. 7. num. 7. cum aliis. Qui etiam num. 4. notat obfides jure militari testari non posse, & p. 4. cap. 5. num. 15. neque milites, qui in bello injusto propter rapinam, & nummos bellum sequuntur, part. 7. r. 6. ref. 50. Miles item deportatus, vel aliter capite damnatus, jus testamenti faciendi habet, modò ex militari delicto damnatus non fuerit, & sacramenti fides rupta non sit, & de bonis castrensibus testetur, l. ex militari 12. in prin. ff. de testam. mil. De aliis, quam castren-

Gaudeant autem hoc privilegio milites limitanei, & stationarii. Surdus, & mutus. Potest enim testari nutu. Et filius familias. Non gaudet miles captus ab hostibus. Nec obfides. Nec milites in bello injusto. Nec damnatus ex causa militari.

castris bonis testari non potest, nisi in sententia is, qui condemnavit, potestatem testandi illi permiserit. *leg. si quis filio 6. §. Sed etsi quis, ff. de iniusto rupt. fact. testament. Bocerus tract. de Bello lib. 1. cap. 18. num. 21 & 22. ib. resol. 51*

Gaudent omnes castra sequentes, modò sint in loco hostili.

22. Omnes, qui in castris reperiuntur, etiamsi milites non sint, gaudent privilegio militis ad testamenta conficienda, modò in loco hostili sint, secus autem si non sint in loco hostili. Ita habetur in *l. ff. de bon. possess. ex testament. milit. Molina de just. rom. 1. tract. 2. disputat. 129.* Unde dicendum competere hoc privilegium etiam mercatoribus castra frequentibus, lanis, & aliis, licet in materia scripti non sint, modò in loco hostili versentur. *Hunnus in Encyclop. jur. p. 4 tit. 1. c. 2. n. 7. p. 7. t. 6. res. 59*

Quot testes requirantur.

23. Testamentum militis, ut valeat requirere saltem duos testes, affirmat *Molina de just. rom. 1. tr. 2. disp. 129.* & alii Reusnerus verò in *tr. de testa. p. 5 c. 10.* Idem cum aliis contrarium statuendum tenet *ex l. Lucius 40. ff. hoc tit. l. milites. 15 C. eod. & aliis, quæ satis expressè militum Testamenta, etiam nullo teste firmata, rata habent.* At *Mosseus, & alii* penes ipsum in *sum. tom. 2. t. 13. c. 2. n. 56.* putat distinguendum; Vel enim miles in congressu belli, seu in conflictu hostium positus, testamentum facit, & tunc nulla solemnitas in tali testamento requiritur; & posset in clypeo, vel vagina, vel in alia materia proprio sanguine testamentum scribere, nullo teste adhibito; sed solum verificanda est manus militis duobus Testibus, etiam non rogatis, ut ad litteram habetur in *l. militis, C. de testa. militis.* Et idem intelligendum de omnibus, qui tempore conflictus testamentum facerent in castris, ut eodem gaudeant privilegio, cum eadem sit ratio. Vel facit testamentum in castris, non tamen in hostium conflictu; ut quia esset, ut vulgo dicitur, *Nel campo, all alloggiamento,* pergere scilicet exercitu, vel in tentoriis manentem; & tunc miles non potest solus testamentum facere, absque interventu Testium, sed debet voluntatem suam de-

Nota hanc distinctionem

clarare coram duobus Testibus, specialiter rogatis, *dist. l. miles, C. de testament. milit. ubi gloss. & omnes Doctores p. 7. t. 6. resol. 45*

24. Quamvis quod ad hanc ultimam partem, ut scilicet Testes in testamento militis morientis in castris extra prælium sint rogati, non possint hanc distinctionem probare: Justinianus enim Imperator generaliter constituit, ut militis testamentum valeat ex sola ejus suprema voluntate, quo quomodo ea inveniatur, *inst. de militar. testament. in princ. vers. quoquo enim modo & §. planè. ibi, ut quoquo modo facta.* Alias rationes lege ibi *res. 46* Præterea testes adhibendi in testamento militis possunt esse Pagani, & Peregrini, & mulieres: non tamè possunt esse Pagani, & Peregrini, & mulieres: non tamen possunt adhiberi impuberes, nec cæcus, nec servus. *Bocerus tract. de Bello lib. 1. c. 22. num. 17 & Vâsq. de success. creat. §. 12 n. 76 & 98.* Nec requiritur ut sint in conspectu testatoris; neque ut toti testamento, ejusque singulis, atque universis interfuerint; Neque eorum subscriptio, aut eorundem signaculorum appositio: *Bocerus, & Vâsq. citatis ib. resol. 47*

Nec alias conditiones testium requirunt.

25. Testamentum militis cum brevaturis, & notis confectum, est valèdum: cum etiam notis hæres scribi possit. *l. Lucius 4. in princ. ff. de testam. milit. Bocerus tr. de Bello lib. 1. c. 18 n. 8. p. 7. t. 6. res. 52.* Nec debet esse unico contextu ordinatum. *Bocerus citat. c. 23. n. 1. & 2. ib. res. 57.* & factum tempore militiæ valet etiam post missionem honestam, seu causariam, non tamen diutius anno, *l. si certarum 17 §. ult. & aliis. Bocerus citatus c. 24 n. 9. ibid. res. 61.* Si tamen in eo prætermitterentur filii, nec exprimeretur causa præteritionis esset nullum *Hunnus in Encyclop. jur. p. 4 tit. 5. c. 3. n. 8 & est communis ib. res. 62.* An verò in militari Testamentis cesset lex Falcidia, qua hæres institutus ex legatis, & fideicommissis, & qualiacunque sint, quartam partem detrahere potest, controversatur inter Doctores. Vide *Ebenkelium de privil. militum, lib. 2. privil. 16. n. 87. ibidem resol. 63*

Valet cum brevaturis, & notis. Quævis non unico contextu ordinatæ.

Et durat post missionem. Nullum, si filii prætermittantur sine causa. An lex Falcidia esset in eo.

Miles potest decedere, & pro parte intestatus.

26. Militem, qui libera voluntate testari potest, de parte bonorum una, aut pluribus testari posse, nec reliquam partem heredi instituto accrescere, demonstrat Enkelius *citatus* n. 54. Unde si miles unum ex parte heredem scripserit, in altera parte nullum: in illa quidem scriptus succedit, in hac vero ab intestato haeredes, *leg. si duobus* 37. ff. hoc tit. l. 2. §. eodem p. 7. r. 6. ref. 53. In dubio autem, an

In dubio praesumitur jure militari.

Judex jure communi, vel jure militari sit testatus, praesumendum est, testatum esse jure militari, Valquius *tract. de success. creat.* §. 24 n. 45 & seqq. contrarium tenet Hunnius in *Encycloped. jur. par. 4. tit. 5. cap. 1. num. 12.* & alii, quorum tamen opinio pluribus modis venit limitanda per ea, quae adducit Mascardus de *probat. vol. 2. concl. 158. ibid. ref. 54.* & potest facere plura testamenta, & sive simul ea fecerit, sive separatim, utique valebunt. Si tamen utrumque de tota, & universa hereditate fecerit, superius tollitur per inferius, nisi expressè caverit, ut utrumque valeat, *l. quarebatur* 19. ff. de *testa. milit.* Sin de aliis, item rebus posterius fecerit testamentum, licet non caverit specialiter, ut utrumque valet, in dubio enim credendum est, quod miles jure suo uti voluerit, *l. si miles* ff. ad *l. Falcidiam*, & alii. Vide Enkelium de *Privileg. m. lib. 1. Privileg. 16 t. 50.* & Hunnius in *Encycloped. jur. par. 4. tit. 6. c. 3. n. 13. ibid. resol. 55.*

Et potest facere plura testamenta.

27. Potest etiam miles ex certo tempore instituere heredem, ut antequam tempus venerit, pro parte ejus temporis intestatus sit, pertineatque hereditas ad haeredes legitimos. Item ad certum tempus, aut conditio extiterit, testatus esse desinat, fiatque intestatus, *leg. in fraudem* 15. §. miles, ita heredem, 41. in *prim. ff. de test. milit.* & *l. certi jur. 8. C. eodem titulo.* Miles item his, qui haeredes extiterunt, quamvis extraneis, aut liberis suis puberibus, potest substituere, & ex ea substitutione ipsi substituti consequuntur tantum milicum testamentorum bona, non etiam primi haeredis propria bona, *l. miles etiam* 5. ff. de *testa. milit. l. centurio*, 15. ff. de *vulgar. & pupillar. substitu.*

Et testari ex certo tempore Et ad certum tempus & conditionem.

Et potest facere plura testamenta.

sicut. Et hæc in secundum casum substitutio fieri potest à milite non tantum expressè, veluti: Si Titius filius meus haeres erit, & intra vigesimum quintum ætatis annum moriatur, Sejus haeres esto *di. leg. centurio* 15. ff. *di. tit.* Sed fieri etiam potest verborum compendio, non usque ad certam ætatem ut Titius filio, quandoque is moriatur substituatur *l. precibus* 8. C. de *impub. & alijs substit.* & hæc omnia docet Enkelius de *privileg. milit. lib. 2. Privileg. 16. n. 60. p. 7. t. 6. ref. 56.* Itemque in codicillis suis haeredes directi instituere, & substituere, & hereditatem adimere potest. Bocerus *tr. de Bello lib. 1. c. 25 n. 5. ibid. ref. 58.*

28. Postremo, Doctoribus concessa sunt Privilegia militi testanti concessa: cum distinctione tamen, ut illis non concedatur Privilegium testandi sine solemnitatibus, & apicibus juris. Hoc enim conceditur militibus propter simplicitatē, & juris ignorantiam; at hæc legum ignorantia non militat in Doctore, cui turpe est ignorare leges in quibus versatur, *l. Et quibus.* 2. §. *serv. Sulpitius* ff. de *orig. jur.* quæ autem Privilegia militibus, non propter juris imperitiam, sed propter dignitatē militiæ, vel utilitatem Reip. conceduntur eadem DD. existimo competere. Quæ obrem Doctoris gradu insignitus, etiam damnatis publico judicio, vel filius familias testari, deportatum, vel alium quamvis incapacem heredem instituere, non tamen concubinæ, de qua turpis est suspicio, relinquere poterit, cum hæc omnia etiam militibus competant. Et ita docet Joannes Halbritterus in *oratione de Privilegijs Doctorum fol. 40 part. 7. t. 6. ref. 64.*

Doctores gaudent in testando privilegijs militum.

Et quibus.

T E S T A R I.

1. DE jure communi multi testari non possunt. In primis, filius familias, nisi die bonis castrensibus, prohibetur sive, quasi, & de adventitiis ad pias causas cum licentia patris. Si autem sit Clericus, etiam per consuetudinem, aut certius

Tertius certius